

Dél-Alföldi sárrét
***Agrosti-Caricetum distantis* [Rapaics 1927] Soó 1957**
növénytársulat csigafaunája

Bába Károly

Abstract: *Mollusc fauna of the Agrosti-Caricetum distantis* (Rapaics 1927) Soó 1957 plant association (Great Hungarian Plain) The author analyses the relationship between the plant association and mollusc fauna from ecological and zoogeographical aspects.

Key words: mollusc fauna, plant association, feeding type, zoogeography

Bevezetés

Az Alföld növénytársulásainak csigaegyütteseinek főleg a szikes talajokon kevésbé ismertek. A szerző a réti sásos sziki rétet különböző szubasszociációiban végzett vizsgálatokkal tárja fel az *Agrosti-Caricetum distantis* (Rapaics 1927) Soó 1957, Soó (1980) csigaállományát és ökológiai, állatföldrajzi viszonyait. Három állományát korábbi dolgozataim tartalmazzák (Bába, K. 1989, 1995, 1997).

Anyag, módszer

A szerző az *Agrosti-Caricetum distantis hungaricum* (Rapaics 1927) Soó 1957 öt szubasszociációhoz tartozó tíz gyűjtőhelyen végzett kvadrát vizsgálatokat (10×25×25 cm) a növénytársulás egyik jellegzetes elterjedési területén a Dél-Alföldön. A réti sásos szikirét szoloncsákos réti talajon fordul elő (Simon, T. 1992). A vizsgálatok 1993-1995 közti években folytak a következő helyeken: Kistelek-Tóalj 1993 07 17 *typicum* (Bodrogekőzi 1960) 1–3 gyűjtőhely. A 3. Gyh. Júniusban kaszált. Forráskút-Balástya közt és Kistelek-Tóalj 1993 08 31, 1994 09 15 *festucetum arundinaceae* Soó 1957. 4–5 gyűjtőhely. A 4. gyh. Kaszált. Bordány-Balástya közt. Bordány-Seregélyes 1993 08 31, 1995 06 06. 6–7. gyh. Kistelek-Tóalj, Bordány-Seregélyes 1993 08 31, 1995 06 06. 7–8. gyh. Kistelek-Tóalj, Bordány-Seregélyes 1994 07 07 (kaszált), 1995 06 06 *festucetum pseudovinae* (Bodrogekőzi 1960). 9–10 gyűjtőhely (1. táblázat). Az 1, 8, 9 gyűjtőhelyekről talajadatok is találhatóak az 1. táblázaton. Az aljnövényzeti típusok W értékei (Simon, T. 1992) és a talajadatok nedvességértékei a szubasszociációk sorrendjében szárazodási sort alkotnak. A *typicum* W=7 nedves talajú nedvesség 97,69 %, a *festucetum arundinaceae* W=8 mérsékelten vizes, a *plantaginetosum maritimae* W=6 mérsékelten nedves, a *poetesum augustifoliae* W=3 mérsékelten száraz, talajnedvesség % 15,96; a *festucetum pseudovinae* W=2 száraz, talajnedvesség % 19,08. A PH emelkedő a szárazodással. A szerves anyag csökken. A szénsavas mész minden vizsgálatban magas.

A fajsorrend Kerney et al (1983) lett kialakítva (1. táblázat). Az értékelés élőhely típus (ÉT) kategóriái Lozek, V.1964 típusainak felhasználásával a következők S-sztyepp-lakó, VP vízparti nedvességkedvelő. Táplálkozási típus megoszlás (Tt) Frömning, E.

ÉT	TT	Áf	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		K%
			typicum				festucetum arundinaceae				plantagininetosum				poetosum augustifoliae				festucetum pseudovinae				
			F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	F%	
1	VP	O	9	50	5	40	11	50	1	10	23	80	1	10	2	20	8	40	1	10	1	10	90
2	S	SZ	–	–	15	50	–	–	–	1	1	10	6	40	11	40	–	–	–	–	–	–	40
3	S	H	–	–	4	20	5	20	–	–	1	10	10	32	90	–	–	–	–	–	–	–	40
4	S	SZ	–	–	–	–	–	–	8	50	42	70	12	30	–	–	59	60	8	50	1	10	60
5	VP	O	–	–	79	90	35	90	–	–	–	–	–	–	21	80	–	–	–	–	–	–	30
6	S	SZ	–	–	7	40	4	20	9	60	11	30	42	50	23	90	21	50	9	60	16	60	90
7	S	H	3	30	3	20	1	10	3	30	1	10	1	10	19	70	5	30	3	30	10	60	100
8	VP	H	12	–	113	–	–	–	–	–	79	–	63	108	108	–	93	–	21	–	–	–	10
			holt		86	29	34.11		5	118		43	127		108		108		5	16			
			M%		25	41.45	19.23		19.23	60.2		40.95	54.04		53.73		53.73		19.23	37.2			
			Juó%		100	31.85	32.14		23.80	70.57		45.16	44.44		46.23		46.23		23.8	48.14			
			alj.		80	87	75		67	85		75	75		65		65		67	60			
			fajs.		0.8	2.6	1.9		1.4	2.0		1.4	3.9		1.9		1.9		1.4	1.20			
			fajszám		2	6	5		4	6		6	6		6		4		4	3			
			nedvesség%		97.69												15.96		19.08				
			PH/H ₂ O		8.46											9.01		9.22		9.22			
			Szerves anyag %		5.34											2.48		2.48		2.40			
			Szénsavas mész %		38.17											30.79		30.79		31.0			

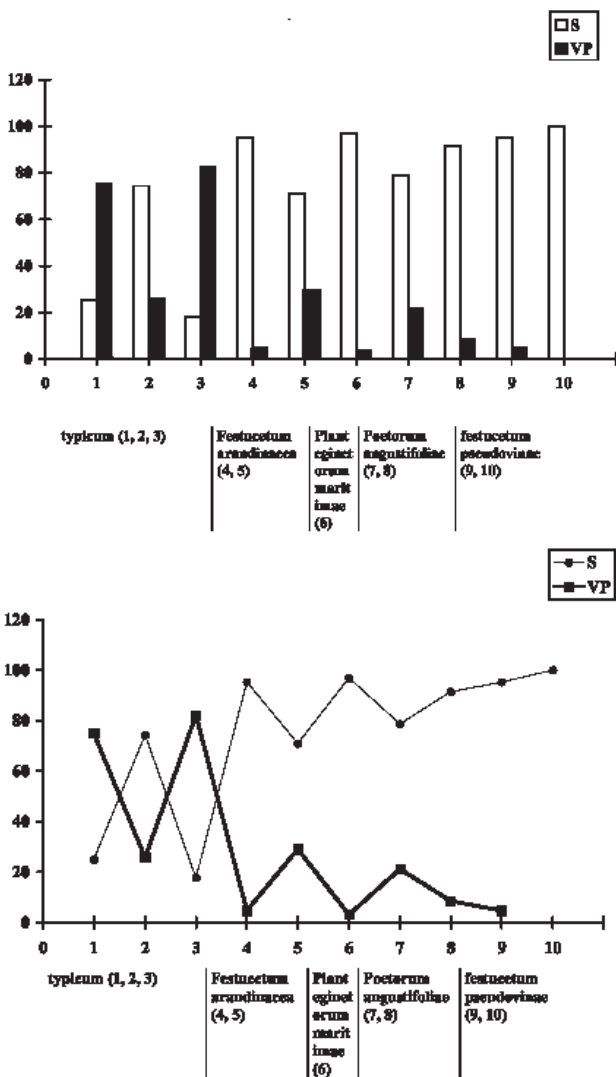
1. táblázat. Az Agrosti-Casietum fajlistája szubasszociációk szerint

1954 laboratóriumi vizsgálataira alapozott: O–omnivor, H–herbivor, Sz–szaprofág. Állatföldrajzi megoszlás (Áf) kontinentális faunakörök: 1.1 Kelet-Szibériai, 1.2 Nyugat-Szibériai, 1.4 holarktikus, 3 kaspi-Szarmata. Subatlanti faunakör 8. Holomediterrán (Bába, K. 1982).

Köszönetem fejezem ki Dr Bagi István növénycönológusnak a társulások feltárásában nyújtott segítségéért.

Az előkerült fajok

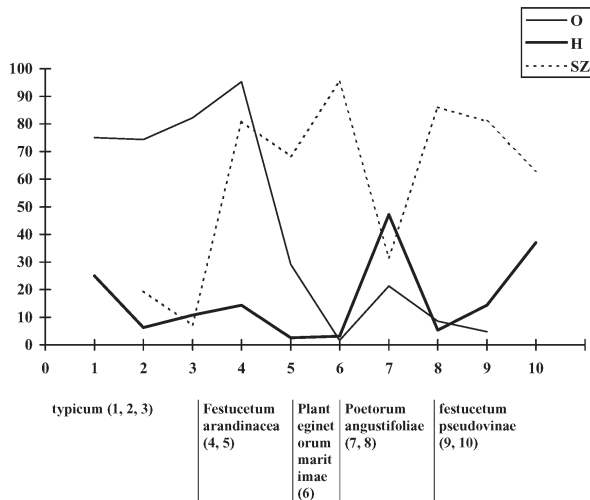
Az 1. Táblázaton a fajok egyedszáma és frekvencia %-a van feltüntetve (F%). Az előfordu-

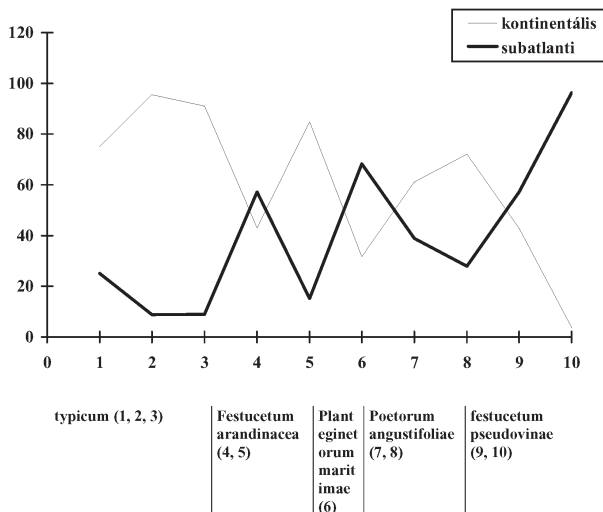
1. ábra. Élőhelytípus megoszlás

lő nyolc faj közül három faj emelkedik ki regionális konstanciájával: *Monacha carthusiana* 100%, *Succinea oblonga* 90%, *Chondrula tridens* 90%. Az első és harmadik faj egyedszámai a szárazodással nőnek, ezek sztyepplakók. A *Succinea* egyedszáma az 1–10 gyűjtőhely sorrendjében a szárazodással csökken. Az összegyedszámok a sztyepplakók egyedszámának növekedése következtében az 5–8 gyűjtőhelyeken növekszik. Legalacsonyabb az 1 vizes, és 9–10 száraz gyűjtőhelyeken.

Fajcsoport megoszlások

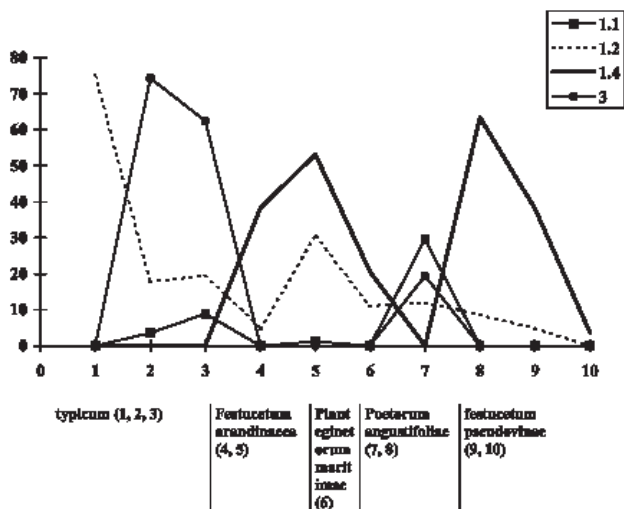

2. ábra. Táplálkozási típus megoszlás

3. ábra. Kontinentális és subatlanti faunakörök megoszlása

Az élőhelytípus megoszlás (1. Ábra) sztyepplakó (S) fajainak emelkedése jól mutatja a szubasszociációk sorrendjében a száradást. A száradással párhuzamosan a szaprofág táplálkozási típus növekedése figyelhető meg. Ez különösen erős a *Plantaginetosum maritimae* szubasszociációban

4. ábra. Kontinentális faunakörök megoszlása.

(2. Ábra) Az omnivor és herbivor fajcsoportok csökkennek illetve alacsony értéken maradnak.

Az állatföldrajzi megoszlás kontinentális és szubatlanti (holomediterrán) faunaköreinek összevont értékei a kontinentalitás és szubatlanticitás komplementer változásaival jellemezhetőek (3. Ábra). A kontinentalitás a nedves állapottól csökken, kivétel a *poetosum augustifoliae*.

A kontinentális faunakörök közül a nedves állapotra a 3. Ponto-kaspi faunakör magas százaléktérte jellemző. A szárazodást az 1.4 holarktikus ubiquesták növekedése jellemzi. A kaszált és nem kaszált állományok befolyásolják a folyamatot.

Összefoglalás

A szikes szoloncsákos réti talajon a megvizsgált 5 szubasszociáció szárazodási sort képez. Ennek a folyamatnak a kimutatása a regionális konstans fajok változásával és fajcsoportok segítségével történt. A sztyepplakó konstans fajok konstanciája (*Monacha*, *Chondrula*) nő, nedvességkedvelő *Succineae* csökken (1. Táblázat). A sztyepplakók % aránya nő (1. Ábra). A Szaprofág táplálkozási típus aránya nő. Komplementer módon nő a Subatlanti (holomediterrán) faunakör aránya. Az egyes szubasszociációk kaszálása illetve kaszátlan-sága a szárazodási sorban kisebb eltérésekhez vezet.

Irodalom

- Bába, K. (1982): Eine neue Zoogeographische Guppierung der ungarischen Landmollusken und die Wertung des Faunabildes. *Malacologia*. 22, 441–454.
- Bába, K. (1987). Data on zoogeographical relations of snails living in sandy saline grass associations. *Malacological Information* 7, Eger, 35–42.

- Bába, K. (1989): Zoogeographical conditions of snails living on Grass associations of two Hungarian Lovland Regions, Tiscia, Szeged, 59–67.
- Bába, K. (1995): Szezonális malakológiai vizsgálatok dél-alföldi gyepeken. Malakológiai Tájékoztató 14, 47–59.
- Bába, K.–Bágy, I. (1997): Malacological survey of the Succiso-Molinietum and the Agrostio-Caricetum plant communities on the Great Hungarian Plain. Jberus 15(2), 83–89.
- Frömming, E. (1954): Biologie der Mitteleuropäischen Landgastropoden. Duncker-Humblot, Berlin, 1–404.
- Ketney, M. P.–Cameron, R. A. D., Jungbluth, J. H. (1983): Die Landschnecken Nord und Mitteleuropas. Paul Parey Hamburg-Berlin, 1–381.
- Lozek, V. (1964): Quartermollusken der Tschechoslowakei. Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften. Praha, 1–374.
- Podani, J. (1988): Syn-Tax III. Users Manual. Abstracta Botanica. Bp. 12, 1–179.
- Simon, T. (1992): A magyarországi edényes flóra határozója. Tankönyvkiadó, Budapest, 1–892.
- Soó, R. (1980): Synopsis Systematico-geobotanica florum vegetationsque Hungariae VI. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1–557.

BÁBA, Károly
SZEGED
Vár u. 6.
H–6720